

VALSTYBINIO MOKSLINIŲ TYRIMŲ INSTITUTO FIZINIŲ IR TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ CENTRO AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Valstybinio mokslinių tyrimų instituto Fizinių ir technologijos mokslų centro (toliau FTMC) Akademinės etikos kodeksas (toliau – Kodeksas) parengtas vadovaujantis FTMC įstatais, Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymu, Rekomendacijomis mokslo ir studijų institucijoms dėl akademinės etikos kodeksų rengimo, priėmimo ir įgyvendinimo, patvirtintomis Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2020 m. rugpjūčio 25 d. įsakymu Nr. V-38, kitais Lietuvos Respublikoje galiojančiais teisės aktais bei atsižvelgiant į tarptautinę akademinės etikos nuostatų įgyvendinimo praktiką.

2. Kodeksas yra skirtas nustatyti svarbiausias etiško akademinio elgesio normas įtvirtinant vieningai suprantamą akademinės etikos principų turinį visiems akademinės bendruomenės nariams.

3. Kodekse įvardinti būdingi etikos normų pažeidimų atvejai, tačiau jų sąrašas nėra baigtinis. Etikos pažeidimo buvimo faktą kiekvienu atveju lemia konkretaus įvykio aplinkybės.

4. Kodeksas taikomas visiems FTMC akademinės bendruomenės nariams: mokslo darbuotojams ir kitiems tyrėjams, mokslininkams emeritams, doktorantams, studijų praktiką ar savanorišką veiklą vykdančioms asmenims, darbuotojams (FTMC administracijos ir valdymo organų nariams ir pan.), tiesiogiai dalyvaujantiems mokslo ir FTMC vykdomų studijų veikloje.

II SKYRIUS BENDRIEJI AKADEMINĖS ETIKOS REIKALAVIMAI

5. Etiškas akademinės bendruomenės narių elgesys turi remtis bendražmogiškosiomis vertybėmis, normomis ir principais, nustatančiais moralines elgesio normas, atsakomybę prieš visuomenę ir gamtą.

6. Akademinės bendruomenės nariui garantuojama teisė laisvai reikšti savo mintis, kurti, atlikti mokslinius tyrimus, rinktis tyrimo tematikas, kelti hipotezes, rinktis mokslinius šaltinius, reikšti motyvuotą kritiką. FTMC siekiama kiekvieną bendruomenės narį apsaugoti nuo nepagrįstų suvaržymų, sukurti sąlygas akademinėi laisvei, bendruomenės narių tarpusavio pasitikėjimui, pagarbai, kūrybingumui.

7. Akademinės bendruomenės nariai turi atsakingai naudotis akademinė laisve, remti žiniomis pagrįstus sprendimus ir pasisakyti prieš nepatvirtintų mokslinių rezultatų ar nemokslinių teiginių panaudojimą priimant sprendimus, turinčius įtakos visuomenei, pirmenybę teikti faktams ir žinioms, o ne autoritetų pareikštai nuomonei, nesivadovauti asmeniniais ar politiniais interesais, ugdyti jaunuosius mokslininkus ne tik perduodant jiems savo patyrimą ir žinias, bet ir diegiant etikos standartus bei normas.

8. FTMC bendruomenės narys, vykdydamas veiklą FTMC, įsipareigoja:

8.1 atsižvelgti į FTMC interesus ir pagal galimybes prisidėti prie jo keliamų veiklos tikslų įgyvendinimo;

8.2 nenaudoti Centro vardo ir išteklių privačiam verslui, politinei, religinei veiklai ar asmeniniams poreikiams tenkinti;

8.3 netoleruoti atvejų, kurie gali būti susiję su korupcija, nesąžiningumu, sukčiavimu ar mėginimu daryti neteisėtą poveikį FTMC bendruomenės nariui. Informacijos apie neteisėtus vadovų veiksmus, korupciją, piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi ar aplaidumą atskleidimas ir paviškinimas nelaikomas lojalumo FTMC pažeidimu;

8.4 santykiuose su bendruomenės nariais ir kitais piliečiais nediskriminuoti šių asmenų amžiaus, lyties ar lytinės orientacijos, negalios, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų, politinių pažiūrų aspektu;

9. FTMC bendruomenės nariai turi teisę atvirai dėstyti savo požiūrį į mokslinių tyrimų organizavimą ir administravimą, reikšti kritines mintis, palaikyti atvirą, viešą klausimų svarstymą;

10. Mokslininkų santykiai su savo ir kitų institucijų kolegomis turi būti grindžiami pagarbos, nešališkumo ir tolerantiškumo principais. Turi būti vengiama nekorektiškos konkurencijos, žeminimo, diskriminavimo ir interesų konfliktų, dalyvavimo negarbinguose, neteisėtuose sandoriuose, atskiriems ar visiems darbuotojams skirtos informacijos nuspėjimo

11. FTMC akademinės bendruomenės nariai turi vadovautis bendraisiais akademinės etikos principais. Žemiau pateikti svarbiausi akademinės etikos principai, tačiau jų sąrašas nėra baigtinis.

11.1. Sąžiningumas siekiant tiesos, žinių, mokslo ir lygybės;

11.2. pasitikėjimas, skatinantis laisvą apsisveitinimą idėjomis ir sudarantis sąlygas visiems išnaudoti savo potencialą;

11.3. teisingumas, užtikrinantis visiems akademinės bendruomenės nariams vienodus institucinius reikalavimus, praktiką ir procedūras bei jų įgyvendinimą;

11.4. pagarba žmogaus teisėms, išsakytoms idėjomis, pasiūlymams, pagrįstai kritikai ir autorių teisėms tarpusavio santykiuose, mokslinėje veikloje, ugdant jaunąją kartą ir kitose su mokslu susijusiose veiklose;

11.5. atsakomybė tiek savo veikloje, tiek reikalaujant etiško elgesio iš kitų akademinės bendruomenės narių;

11.6. lygiateisiškumas prieš nacionalinius teisės aktus, FTMC patvirtintus teisės aktus ir prieš institucijos vadovus.

III SKYRIUS MOKSLINĖ VEIKLA

12. Mokslinė veikla FTMC turi būti vykdoma sąžiningai, moraliai ir atsakingai. Moksliniu tyrimu negali būti daroma žala visuomenei, gamtai ir kultūrai.

13. Mokslo darbų ir publikacijų autoriai yra asmenys, kūrybiškai dalyvavę moksliniame darbe. Suteikusiems techninę pagalbą ar padariusiems moksliniam darbui svarbių pastabų bendradarbiams pareiškiami padėka. Pavardžių išdėstymą kelių autorių publikacijoje sprendžia autoriai.

14. Akademinę etiką pažeidžia reikšmingą mokslinį indėlį į viešinamą mokslinį ar technologinės plėtros darbą įnešusių tyrėjų nutylėjimas, bendraautorystės nenurodymas arba nepagrįstos bendraautorystės nurodymas, asmens įtraukimas į bendraautorius be jo sutikimo.

15. Akademinę etiką mokslinėje veikloje taip pat pažeidžia šie veiksmai:

15.1. mokslinių duomenų ar rezultatų ir juos aprašančių dokumentų ar kitų mokslinei veiklai svarbių dokumentų ir duomenų klastojimas;

15.2. tyrimuose gautų duomenų ar išvadų nutylėjimas, kai tai prieštarauja tikrinamai hipotezei ar plėtojama interpretacijai;

15.3. sąmoningas klaidinančios informacijos apie tyrimo metodiką, naudotas medžiagas ar prietaisus, duomenų bazes ir finansavimo šaltinius pateikimas, sąmoningas nesamo šaltinio ar šaltinio aprašo duomenų nurodymas;

15.4. kitų tyrėjų gautų tyrimo duomenų ar jų aprašų, sukurtų kompiuterių programų pasisavinimas arba sąmoningas sugadinimas;

15.5. plagijavimas, kai sąmoningai nuslepia tikrojo autoriaus (-ių) autorystę ar bendraautorystę, nenurodant šaltinio pateikiami kitų autorių moksliniai rezultatai, tekstai ar iliustracinė medžiaga arba neesmingai pakeisti moksliniai teiginiai;

15.6. autoplajavimas, kai moksliniai rezultatai, iliustracinė medžiaga ar teksto ištraukos skelbiami pakartotinai, kai tą draudžia leidėjai;

15.7. savo mokslinių darbų tiražavimas, pažeidžiantis leidėjų, mokslinių tyrimų užsakovų ar FTMC teises;

15.8. kitokie nesąžiningi veiksmai, dėl kurių yra pagrindas teigti, kad plagijavimo draudimas buvo pažeistas.

IV SKYRIUS MOKSLININKŲ UGDYMAS

16. Mokslininko pareiga – įtraukti į mokslinį darbą gabiausius ir linkusius į mokslą jaunuolius, vadovauti jų tyrimams, konsultuoti ir teikti jiems metodinę paramą.

17. Mokslinio vadovo ir pavaldinio santykiai turi būti pagrįsti abipusės pagarbos principais. Vadovas privalo vengti savo nuomonės primetimo, pranašumo demonstravimo, privalo elgtis

nešališkai, nepaisydamas asmeninių simpatijų, lyties, tautybės, rasės, religijos, nesudaryti jokiam doktorantui ar praktikantui privilegijų kitų studentų atžvilgiu.

18. Mokslininkai, dalyvaujantys jaunų mokslininkų ugdymo veikloje, privalo teisingai ir sąžiningai vertinti studentų ir doktorantų žinias bei mokslinius pasiekimus.

19. Sutikdamas vadovauti doktorantūrai, mokslininkas privalo įvertinti siūlomą mokslinės temos perspektyvumą ir turimas priemones tyrimams įgyvendinti.

20. Vertinant doktorantūros studijų pasiekimus ir mokslines disertacijas, privaloma tai daryti objektyviai ir nešališkai, vadovaujantis pasauliniais mokslo standartais. Privaloma vengti asmeninių interesų ir pažinčių įtakos.

21. Dirbdamas su jaunais kolegomis ir studentais, mokslininkas privalo jiems rodyti etiško ir demokratiško elgesio pavyzdį.

V SKYRIUS MOKSLO DARBŲ RECENZAVIMAS IR EKSPERTIZĖ

22. Dalyvaujant mokslinių darbų, disertacijų, projektų, teikimų apdovanoti vertinimuose ir kitoje ekspertinėje veikloje privaloma laikytis nešališkumo ir objektyvumo, atsiriboti nuo asmeninių interesų ir kitų asmenų įtakos.

23. Recenzuojamas mokslinis darbas ar projektas turi būti įvertintas objektyviai. Recenzentu negali būti suinteresuotas asmuo ar asmuo, turintis išankstinę nuostatą vertinamojo darbo arba jo autoriaus atžvilgiu.

24. Mokslininkas turi recenzuoti tik tokius darbus, kurių įvertinimui jis yra pakankamai kompetentingas.

25. Objektyviai įvertindamas recenzuojamą darbą, mokslininkas neturi daryti dirbtinių kliūčių tolimesniems autoriaus moksliniams tyrimams ir rezultatų publikavimui.

26. Ekspertizės rezultatų neturi veikti darbdaviai, rėmėjai, asmeniniai santykiai ar interesai.

27. Ekspertizės metu gauta informacija negali būti naudojama savo ar kitų suinteresuotų asmenų ar organizacijų interesams. Ekspertas turi teisę į savo anonimiškumą.

28. Mokslo laipsnis turi būti suteikiamas tik pakankamą kvalifikaciją įgijusiems tyrėjams.

VI SKYRIUS MOKSLINĖS DISKUSIJOS

29. Mokslinė diskusija yra svarbi mokslinio darbo forma. Diskusijose būtina pripažinti kitų teisę turėti ir reikšti savo nuomonę.

30. Mokslininko nuomonė diskusijose turi būti pagrįsta argumentais. Jis privalo sąžiningai pateikti duomenis, rezultatus, tyrimo metodus ir procedūras.

31. Mokslininkas privalo vengti išankstinės nuostatos kritikuojamo darbo atžvilgiu, vengti autoriaus orumo pažeminimo.

VII SKYRIUS MOKSLININKAS IR VISUOMENĖ

32. Mokslo pasiekimų panaudojimas ir populiarinimas turi būti nuolatinis mokslininko rūpestis, teikiant pirmenybę Lietuvos ūkio ir visuomenės reikmėms.

33. Mokslo pasiekimai visuomenei turi būti pateikiami suprantama forma, tačiau nepažeidžiant mokslinės interpretacijos principų ir nenaudojant moksliniu požiūriu neteisingų teiginių.

34. Mokslininkas turi padėti visuomenei atskirti mokslo žinias nuo pseudomokslinių teorijų.

35. Į mokslo populiarinimo veiklą mokslininkas turi stengtis įtraukti kolegas.

VIII SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

36. Kodekso įgyvendinimo priežiūrą ir kontrolę atlieka Akademinės etikos priežiūros komisija (toliau – Komisija). Komisijos sudėtį siūlo FTMC Mokslo taryba, sudėtis tvirtinama FTMC direktoriaus įsakymu. Komisijos skyrimo tvarka, veiklos principai, teisės ir pareigos įtvirtinami Komisijos darbo reglamente.

37. Komisija nagrinėja darbuotojų etikos pažeidimus, konstatuoja pažeidimo faktą ir, atsižvelgusi į pažeidimo sunkumą, raštu įspėja bendruomenės narį arba rekomenduoja FTMC administracijai skirti atitinkamas sankcijas.

38. Kodeksas tvirtinamas, keičiamas ar pripažįstamas netekusiu galios FTMC mokslo tarybos nutarimu.
 39. Kodeksas viešai skelbiamas FTMC interneto svetainėje.
-